

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Збірник матеріалів
Міжнародної конференції
(м. Харків, 21 березня 2025 року)

Харків
ХНМУ
2025

УДК 37.013:61(082)
А43

Затверджено Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 8 від 24.04.2025 р.

Редакційна колегія:

В. В. М'ясоєдов,
Н. М. Савельєва,
О. В. Кривошопка,
Ю. О. Садовниченко,
Л. В. Фоміна,
І. В. Корнейко,
І. В. Киричок,
В. В. Брітякова,
В. Ю. Джамєєв,
Н. О. Нікуліна,
П. Д. Перцев

А43 **Актуальні** питання педагогіки вищої медичної освіти: зб. матеріалів Міжнар. конф. (м. Харків, 21 берез. 2025 р.) / ред. кол.: В. В. М'ясоєдов, Н. М. Савельєва, О. В. Кривошопка та ін. Харків: ХНМУ, 2025. — 235 с.

У збірнику висвітлені питання сучасної педагогіки вищої медичної освіти, застосування кращих та інноваційних педагогічних підходів, технологій та методів, пошуку їх комбінацій для опанування теоретичних знань, практичних навичок і досягнення програмних результатів навчання, зважаючи на специфіку освітніх програм та навчального процесу здобувачів освіти медичних ЗВО.

УДК 37.013:61(082)

Тексти представлено в авторській редакції та мовою оригіналу. Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та авторський стиль праць, розміщених у збірнику.

© Харківський національний
медичний університет, 2025
© В. В. М'ясоєдов, Н. М. Савельєва,
О. В. Кривошопка та ін., 2025

Навчання здобувачів вищої медичної освіти: знання або розуміння? <i>Томілін В. Г., Томіліна Т. В., Дюдіна І. Л.</i>	198
Роль роботи деканату в організації освітнього процесу під час війни <i>Томіліна Т. В., Старкова І. В., Кондрусик Н. Ю.</i>	199
Опитування здобувачів медичного ЗВО і покращення профорієнтаційної роботи <i>Уварова О. О.</i>	201
Сучасні підходи до викладання медичної та біологічної фізики в медичних ЗВО: проблеми та рішення <i>Федів В. І., Олар О. І., Кульчинський В. В.</i>	202
Впровадження європейських освітніх практик у навчальний процес ХНМУ <i>Федоров В. О., Журавльова Л. В., Олійник М. О., Сікало Ю. К., Fischer Martin, Benkel Julian</i>	204
Електронне навчання та штучний інтелект у вивченні біохімії <i>Ференчук Є. О.</i>	205
Іншомовне спілкування як складова професійної підготовки у вищій медичній освіті <i>Фідяєва Т. С., Сипало А. О.</i>	206
Медіадидактика як засіб подолання освітніх втрат під час вивчення освітнього компонента «Українська мова (за професійним спрямуванням)» <i>Фоміна Л. В., Калініченко О. В., Половинко О. С.</i>	209
Педагогіка як наука в історичному аспекті <i>Ходош Е. М., Кожин М. І., Клименко Т. Г.</i>	212
Психологічна адаптація студентів-першокурсників у медичних закладах вищої освіти <i>Чернова В. К.</i>	215
Деякі питання підготовки кадрів з аналітичної токсикології <i>Чубенко О. В., Сіренко О. В., Гузенко Н. В.</i>	218
Оцінка якості викладання освітнього компонента «Фтизіатрія» серед здобувачів вищої освіти Харківського національного медичного університету <i>Шевченко О. С., Юрко К. В., Овчаренко І. А.</i>	221
Професійна підготовка майбутніх лікарів у контексті психолого-педагогічних аспектів <i>Шейко А. О., Галича М. С.</i>	223
Педагогічна майстерність як складова успішності навчально-виховного процесу <i>Шундель Т. О.</i>	224
Сучасні підходи до застосування різних освітніх технологій на до- та післядипломному етапі вищої медичної освіти <i>Юрко К. В., Меркулова Н. Ф., Соломенник Г. О., Могиленець О. І.</i>	227
Організація самостійної роботи студентів спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» (заочна форма навчання) з біологічної хімії в Буковинському державному медичному університеті <i>Яремій І. М.</i>	229
ПОКАЖЧИК АВТОРІВ	232

■ Педагогіка як наука в історичному аспекті

Ходош Е. М., Кожин М. І., Клименко Т. Г.

Харківський національний медичний університет

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Як відомо, педагогіка — це вивчення, узагальнення та систематизація різних навчальних підходів, які пояснюють закономірності, принципи, методи та форми набуття й використання індивідуумами інформації. Ця дисципліна досліджує учасників процесу навчання та здобуття знань (педагог та учень), їхню систему відносин у цьому процесі, а також основні фактори, що впливають на нього. Провідною формою діяльності в педагогічному процесі є навчання, що поєднує в собі викладання та виховання. Під час дослідження цей процес виглядає як багатофункціональний, але його головною категорією є педагогіка, яка здебільшого формує педагогічну науку [1].

У своєму розвитку педагогіка пройшла наступні історичні періоди: народний, духовний та світський. До народної педагогіки належать галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби та методи виховання та навчання. Духовна педагогіка — це галузь педагогічних знань досвіду з виховання та навчання особистості засобами релігії. Педагогічна думка, яка до цього розвивалася на підґрунті філософії, стала складовим елементом теології. І нарешті, світський період педагогіки мав тривалий етап становлення. Цей етап своїми коріннями сягає до древньої Греції, Риму, Індії, Китаю, коли було зроблено перші спроби узагальнити досвід виховання, сформулювати певні педагогічні положення та ідеї. У процесі формування педагогіка структурно розвивалася як наука, що ґрунтувалася на своїх законах та закономірностях. Кожна наука — це свої закони. Тому теорія навчання й теорія виховання є системи закономірностей, які, безумовно, мають свої специфічні особливості. Методологічним фундаментом педагогіки є філософія, на її концепціях ґрунтується будь-яка педагогічна теорія. Психологія зі свого боку допомагає вирішувати конкретні завдання навчання та виховання, проблеми співвідношення природних та зовнішніх факторів у розвитку людини, враховувати у навчанні психофізіологічні закономірності. І нарешті, біологія (зокрема генетика) вивчає індивідуальний розвиток людини. Педагогіка також пов'язана з медициною, соціологією, кібернетикою та іншими науками про людину. Завдяки такому зв'язку виокремились нові галузі педагогіки. На теперішній час педагогіка є складною системою педагогічних наук. Будучи тісно пов'язаною з людиною та суспільством, сфера педагогічних відносин виявляє свою здатність удосконалювати зміст та форми,

і процес диференціації педагогічної науки продовжується. В останні роки з'явилися її нові напрями, наприклад, філософія освіти, порівняльна педагогіка, соціальна педагогіка тощо.

Також педагогіка як наука та практика спирається на послідовні джерела: педагогічну спадщину минулого [1], сучасні педагогічні дослідження [2] та передовий педагогічний досвід [3]. Освітні науки, впливаючи на виховання і розвиток людей, відіграють суттєву роль у педагогічному процесі. Таким чином, педагогіка — це інтегрована гуманістична та суспільна наука, яка досліджує закономірності поєднаних і неповторних, орієнтованих на зміст навчальних взаємодій, спілкування та взаємовідносин, що виникають у цьому процесі та становлять специфічний об'єкт дослідження.

Педагогіка протягом усієї історії визначалася по-різному, наприклад, як мистецтвознавство, чи асоціювалася лише з професією вчителя; як метод та практика навчання, особливо в рамках академічного предмета чи теоретичної концепції; під час вивчення різних методів викладання — як методи навчання в різних суспільствах; при дослідженні процесів, пов'язаних з особами та групами людей, які успішно набувають досвіду або потребують керівництва.

У цьому дослідженні розглядаються деякі функції педагогічної науки, основні складові педагогіки (наприклад, дидактика, мотивація та ін.) та їхній вплив на сферу освіти.

Розгляд дидактики є стрижневим аспектом педагогіки та теорії освіти, що вивчає проблеми навчання, підкреслюючи навчальний процес між вчителями та учнями в межах освітньої структури, розкриваючи закономірності засвоєння знань, умінь, навичок та формувань переконань, що визначає обсяг та структуру змісту освіти. Це одночасно наука ефективного навчання та нормативне керівництво, на яке впливають різні ідеології. Водночас дидактика набуває міжнародного інтересу, особливо щодо англосаксонської педагогічної психології, оскільки вона стикається з такими проблемами, як опора на філософські основи замість емпіричних.

Основне питання дидактики формулюється по-різному. Одні пов'язують його з питанням про зміст навчання та виховання [2], інші про те, «як протікає мислення учнів у процесі вивчення» конкретного предмета; у свою чергу, треті резюмують його у двох питаннях «чому вчити?» і «як вчити»? [3]. Таким чином, надзвичайно важливим є вивчення багатьох аспектів педагогіки, таких як різноманітні категорії, суб'єкт та об'єкт проблеми, інновації, педагогічні технології, різні підходи в педагогіці, мотивації та багато іншого.

Мотивація (від лат. *movēre* — «рухати») є психофізіологічним процесом і розглядається як спонукання до дії, управління поведінкою людини, що задає її спрямованість, організацію, активність і стійкість, а також здатність людини активно задовольняти свої потреби.

Зовнішня мотивація чи екстринсивна не пов'язана зі змістом певної діяльності, але обумовлена зовнішніми відносно до суб'єкта обставинами. Внутрішня мотивація чи інтринсивна пов'язана не з зовнішніми обставинами, а з самим змістом діяльності. Мотивація, що базується на позитивних стимулах, називається позитивною, заснована на негативних стимулах — негативною. Теорії мотивації (змістовні, процесуальні й у яких лежить специфічна картина людини) аналізують чинники, які впливають на мотивацію. Значною мірою їхній предмет сконцентрований на аналізі потреб та їхньому впливі на мотивацію.

Зі свого боку навчальна діяльність є полімотивованою. Які це мотиви? Інтерес, спілкування, престиж, афіліація та досягнення, який складається з прагнення до успіху та прагнення до уникнення поразки. У свою чергу прагнення з метою уникнути поразки змушує обирати або дуже прості, або дуже складні задачі. Так само мотивація афіліації (англ. *affiliation*— поєднання, зв'язок) складається з прагнення до прийняття (приналежності), співпраці та страху відкидання. У своїх дослідженнях доктор педагогічних наук І. П. Підласий наголошує: «Мотиви — головні сили, що рухають дидактичний процес. Вони посідають перше місце серед факторів, що визначають його продуктивність». Теорія мотивації впливає з необхідності будувати педагогічний процес так, щоб його методика мала на меті побудувати й розвивати в учнях здібності та нахили. Отже, в сучасному освітньому процесі питання про мотивацію навчання без перебільшення можна назвати провідним на всіх його щаблях.

Перелік використаних джерел

1. «Pedagogy definition and meaning | Collins English Dictionary». Collins dictionary. com. Retrieved 16 April 2021.
2. Кожедуб О. В. Дидактика // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Дидактика>
3. Дидактика вищої школи : навч. посіб. / О. О. Біляковська, І. Я. Мишишин, С. Б. Цюра. — Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. — 360 с.
4. Yerkes R. M., Dodson J. D. The relation of strength of stimulus to rapidity of habit-formation // Journal of comparative neurology and psychology. — 1998. — Т. 18. — Р. 459—482.